

پیش‌ها و پانچ‌ها

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر منصوبه‌ها شیخ محمد صالح المنجد حفظه الله تعالى

مرگ مورث است و هرگاه سبب مرگ مورث، قتل او توسط وارث باشد، حلال شدن مال با کاری حرام لازم می‌آید که ممکن نیست و با این وصف، حلال شدن مال مقتول برای قاتل، محال است و این از حکمت‌های خاص علامه منصور هاشمی خراسانی حفظه الله تعالی است؛ چنانکه یکی از یارانمان ما را خبر داد، گفت:

«ذَكَرَ عِنْدَ الْمُنْصُورِ رَجُلٌ قَتَلَ أَخَاهُ عَمْدًا، فَقَالَ: لَا بَرِيَّةَ، قُلْتُ: أَلَمْ تَقُلْ أَنَّ الْقُرْآنَ لَا يُخَصِّصُ بِالسُّنَّةِ؟! قَالَ: بَلَى وَلَكِنَّ الْحَرَامَ لَا يَجُزُّ الْحَلَالَ، قُلْتُ: أَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ قَتَلَهُ خَطَأً أَكَانَ بَرِيَّةً؟ قَالَ: نَعَمْ إِلَّا مِنْ دِيَّتِهِ، قُلْتُ: لِمَ آذَا؟ قَالَ: لِأَنَّهَا عَلَيْهِ لَا لَهُ؛» «نزد منصور از مردی یاد شد که برادر خود را به عمد کشته است، پس فرمود: از او ارث نمی‌برد، گفتم: آیا نفرمودی که قرآن با سنت تخصیص زده نمی‌شود؟! فرمود: چرا، ولی حرام منجر به حلال نمی‌شود، گفتم: اگر او را به خطا کشته بود آیا از او ارث می‌برد؟ فرمود: آری، مگر از دیه‌ی او، گفتم: برای چه؟ فرمود: برای اینکه آن بر اوست، نه برای او.»

چیزی که این حکم را تأیید می‌کند، دو چیز است: یکی آنکه تملک مالی حلال بدون هزینه و زحمت، رحمتی از جانب خداوند است و مرتکب قتل عمد، مستحق رحمتی از جانب خداوند نیست، بل مستحق این است که از آن محروم شود؛ چنانکه خداوند فرموده است: ﴿وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا﴾^۱؛ «و هر کس مؤمنی را به عمد بکشد، سزای او جهنم است که تا ابد در آن بماند و خداوند بر او خشم گیرد و او را لعنت کند و برایش عذابی عظیم فراهم سازد» و دیگری آنکه ارث بردن قاتل از مقتول، مشوق و محرکی برای قتل است و طبعاً به افزایش قتل در میان ورثه می‌انجامد و با این اوصاف، نمی‌تواند مشروع باشد.

۳. بردگی که مانع ارث بردن برده از آزاد می‌شود؛ چراکه برده مملوک دیگری است و مملوک دیگری مالک چیزی نمی‌شود؛ چنانکه خداوند فرموده است: ﴿ضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا عَبْدًا مَمْلُوكًا لَا يَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ وَمَنْ رَزَقْنَاهُ مِمَّا رَزَقْنَا حَسَنًا فَهُوَ يَتْفِقُ مِنْهُ سِرًّا وَجَهْرًا هَلْ يَسْتَوُونَ ۗ الْحَمْدُ لِلَّهِ ۗ بَلْ أَكْثَرُهُمْ لَا يَعْلَمُونَ﴾^۲؛ «خداوند مثال می‌زند برده‌ی مملوکی را که بر چیزی سلطه‌ای ندارد و کسی را که از نزد خود به او رزقی نیکو داده‌ایم، پس او از آن در پنهان و آشکار انفاق می‌کند، آیا با هم برابرند؟! سپاس برای خداوند است، بلکه بیشترشان نمی‌دانند» و فرموده است: ﴿فَمَا الذِّينَ فَضَّلُوا بَرَادِي رِزْقِهِمْ عَلَىٰ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُهُمْ فَهُمْ فِيهِ سَوَاءٌ﴾^۳؛ «پس کسانی که در روزی برتری داده شدند، روزی‌شان را به بردگان‌شان نمی‌سپارند تا همگی در آن یکسان باشند» و فرموده است:

۱. النساء/ ۹۳

۲. النحل/ ۷۵

۳. النحل/ ۷۱

﴿ضَرَبَ لَكُمْ مَثَلًا مِنْ أَنْفُسِكُمْ هَلْ لَكُمْ مِنْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ مِنْ شُرَكَاءَ فِي مَا رَزَقْنَاكُمْ فَأَنْتُمْ فِيهِ سَوَاءٌ تَخَافُونَهُمْ كَخِيفَتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ ۗ كَذَلِكَ نُفَصِّلُ الْآيَاتِ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ﴾؛ «برای شما مثالی از خودتان می‌زند: آیا برای شما از بردگانتان شریکانی در چیزی که روزی‌تان کردیم وجود دارند که با شما در آن یکسان باشند و از آنان بترسید چنانکه از خود می‌ترسید؟ این گونه آیات را برای گروهی که تعقل می‌کنند تفصیل می‌دهیم.»

برخی علاوه بر این سه، زنا و لعان را نیز مانع ارث دانسته‌اند، ولی حق آن است که فرزند زنا و فرزند لعان، فرزند شرعی نیستند؛ همچنانکه زن و مرد زناکار زوج محسوب نمی‌شوند و زن و مرد ملاعن از هم جدا می‌شوند و با این وصف، ارث نبردیشان به سبب عدم مقتضی است، نه وجود مانع.

پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مشاوران عالی خبری حضرت امام
 جعفر صادق (ع) علیه السلام

